

7
3

Estawa placey v Sa
dow w Grawie May
deburskim / thak przed
Burmistrzem a ray
cami iako przed Woy
tem. Nowo vczyn
niona.

Cum Gratia & Priuilegio REGIÆ MAIE-
STATIS.

12931

Lazarus Andreae impressit Craccouia.

Anno Domini. 1 5 5 8.

K Dniważ pier //

wey v takowych Sadow ludzcie byli
obciażani / a w Nakłady przywodze-
ni placeniem win / co bylo v bogim
ludzkiem ku wielkiemu obciażeniu.

Tedy Krol Jego Milosc Slaw-
ney pamieci Sigmund tego Imie-
nia pierwszy raczyl rozkazac / aby te
Vstawy chowano / a wieceny nad cho-
nie brano / iedno iako sye na dole na-
piše. Gdzie w Krakowie Adienście
glownieyszym ten Korony / iuz to
tak v Sadow zachowywaią / y
wszedn cho tak po wszystkiey
Koronie chowac
maią.

Wszystki

Wszystki rzeczy niepo-

zYTE nie nie mają być daley w Prá-
wie chowany / y ty pytania ktore w Právie by-
wały / a na każde pytanie Burmistrz albo Woyt
skazanie czynił. Aby thego nie było / tylko wtey
rzeczy / o co między stronami idzie : w thákiey
rzeczy Sedzia Wyrok / to iest skazanie / wyslysza-
wszy žalobe y odpowiedz od stron uczynić ma.
Ale w innych rzeczách / iż gdy ktho czudza rzecz
spráwuie / y przypytawa sye od swey strony prze-
ciw pozwanemu / pyta pothym pozwany o to /
iesli ma pokázac gdzie iest ku spráwowaniu rze-
czy they vmocowan: w thákiey rzeczy y w dru-
gi sobie rownych / nie potrzeba skazania zad-
nego czynić / od kthoregoby plácić miano : Ale
stawnie Sedzia rostkaze / aby mocowanie vka-
zał ku spráwowaniu they rzeczy / zá tho nic nie
biorac.   . . .   .

Sentencya też / cho iest / skazania
nie ma Sedzia czynić ná iedney strony zadanie
á pytanie / oproz thego żeby żadna strona nie-
stánelá z vponu / iako zowa Látinnicy contuma-

Ustawy piątey

citer / w tych rzeczach gdy pytha iedną stroną /
mami strone pozwac / albo miali miżka czisc.
albo iesli moge okolo moiey rzeczy Testam-
tem czynic a disponowac. Thu Senteria ma
mieysce.   /   /   /   /

Lecz gdzie czyniono Sentencye
okolo potwierdzenia Listow / Minut / Swia-
dectwa / Mowowania kthorey Osoby / tho iest /
Plenipotencyey / Opieki / Testamentow / to iuz
nie ma byc. Albowiem takie potwierdzenia nie
potrzebne sa / y nic prawa nieprzydaia / gdy sie v-
kaze / zeby rzecz nie byla sprawiedliwa / co sye z
slow a z rzeczy tych co przed Sadem czynia / ia-
snie okazac moze / A poznac kazdego sprawie-
dliwosc.   (;)   (;)   (;)   (;) ●

Wprawie / iako wedle obyczai
sobie oprawia: A kazda s tych rzeczy Sedzia
osobno skazowal: a za kazde mu skazowanie pla-
cono / To teraz na ty wszystkie rzeczy skazanie ied-
nym razem ma uczynic.

Lecz okolo wkazania Gwaru al-
bo Zastempu / gdy pytaia iesli Gwar ma
uczynic /

uczynić / ktorzym obyczajem / kiedy / jeśli gi dobrze
uczynił / jeśli czas aby Gwar złożył / Tu też sta-
żani / na takie rzeczy nie potrzeba: do syć na tym
iż pod / owszy prawa reke / podniesye palec we-
dle Ma / deburskiego prawa opisania / a Gwar
wedle Prawa uczyni.

Iż przy Appellacyach gdy sye
kto odzowie od skazania / nie trzeba Sentency-
ey w tym / jeśli ma być dozwolona Appellacya:
A iako rychlo kto Appelluie / ma wykonać swoje
Appellacya: a tho przeto tego nie trzeba / iż ko-
dy może wiedzieć / y wie / iż od skazania po przy-
ktoza inż strony wypuszcza / o the rzecz ktora sye
miedzy imi dzieie / Appellować każdy może. A iż
the Appellacyey rok a koniec iesth do szesci Nie-
dziel: oprócz iżby then co Appelluie / ostrzegł tho
sobie w Prawie / iżby mógł rychley swa Appel-
lacya wyprawić / co mu bedzie wolno uczynić /
gdy strone przyzowie ku swey Appellacyey.

Nie mają theż tego Sedziowie
czynić / aby co mogą czynić / iednem skazaniem
odprawić / aby kilka skazania dla swego pożytku
ku z osobna czynić mieli / iako gdy skaza zapłacić

Wstawa ptozey

dlug / tedy inż przy tym ma skazać za rżem czas
zapłacenia / do dwu Niedziel / do osinego dnia /
albo do trzeciego dnia / albo do Zachodu Słoni-
ca / thak iako w thakiey rzeczy skazać przychodzi
wedle Prawa.

WPrzysyegi gdy bywają za skazani-
niem / thedy też tego pytania nie trzeba / y iako
then co ma przysyadz / ma przystepić ku Krzyżu /
na ktory przysyadz ma / iako ma przysyadz / iesli
czas kleknąć / palec položyc albo złożyć z Krzyża /
wstąć. Dosyc będzie na tym / iż o to pytać będzie
Prokurator / iesli iego stroną od ktorey sprawnie /
wedle obyczaju Prawa przysyegi uczynicby nie-
mogl za iednym rżem / ile rżow będzie mogl
czynić a poprawić sye: Jesli Messie pogłowie /
thedy dwa rży moze sye poprawić po pierw-
szym. Tu w tey mierze iedna Sentencya.

SRuga Sentencya theż potrzebna / gdy
pyta Prokurator / iesli inż stroną gdy przysyege
wedle skazania uczyni / wolen ma być od prze-
nagabania powodowego. A od Krzyża też na
ktory przysyegaia / nie ma nic brać.

WPrzysyege gdzieby theż stroną

stronie od-

stronie odpuszcila/ thu żadney winy Sedzia nie ma brąc/ tylko ci maia wine albo iako w Prawie zome pokup/ przepasc/ kthoryby przysyegi skazaney w winie niuczynil: Albowiem iesli ten przeciwo kthoremu przysyadz miano/ z laski albo prze Boza boiazni odpusci przysyege/ thedy niemasz przyczyny/ czemu Sedzia wine za tho ma brąc/ gdy doswiadczona rzecz iest/ iz wiele takich bywalo/ iz by byl nie przysyagl snadz/ boiac sye winy kthora Sedziemu miał dac/ thedy przysyagl.

Swiadki gdy wioda tedy tez tam skazania nie potrzeba/ gdy pytaia iesli swiadek tam ma byc przypuszczon do tego mieysca/ albo Kola gdzie Sad syedzi/ mali byc sluchan. Gdy tez Wozny/ albo then Mieyski sluga swiadczy ze pozywal/ mali tez tam byc przypuszczon: gdyz tho wszytko sa iako Polskim ięzykiem zowa Lápaczki: Poniewaz takie mieysca maia byc wolne thym co sprawuia swoje rzeczy. A Podwoyski tez potrzebny/ aby przy Sadzie byl.

Gdy thez przy Sprawach cza kthore Minuty/ tedy od kózdey brano grosz: A niegdy niekthore byly barzo krotkie ku czcieniu:

Tatze

Ustawa płacy

Także też gdy tzciono rozne rzeczy a potrzebne tu tey sprawie / ktora sye dzieie / z ksyag Sadowych / tedy od kazdey rzeczy rozno brano po groszu. A tak od wszystkich rzeczy co bedzie czysc w iedney sprawie / a na iedno syedzeni Sadowe : iedno ieden grosz brać maia.

A **S** Prokuratorowie mowiac a replikuiac / wiele przy naczynia / a ile razow mowia / tyle tho razow do ksyag wpisuiac : A tak w maley rzeczy nie male ksyegi oney prze beda / ktorych pothym rzeczy / na ostatnim Sadzie / Sedziowie rzadko albo nigdy nie cza. A tak dosyc na tym / ze tho co Prokuratorowie mowia / ze to ieden raz zapisza / y od tego tez ieden raz zaplaca.

A **D**zieby strona niestanelá / izby ia wniestanim zdano / tedy od zapisania Contumacyey w rzeczach ktore nie sa wietrze dziesyaci grzywien / iedno od thego grosz ma byc dano / A iesliby okolo Plenipotencyey co sye dzialo / tedy grosz ieden tylko raz na pierwszym roku : na drugich rocech nie trzeba od tego nic placic / gdy inz Urzad wie / iz jest mocowany / gdyz przed tym gdy sye rzecz dziala okolo niestania a prze-

zystow cze-

zyskow czestość brano od Plenipotencyey / y
 nakłady nie małe z takich rzeczy sye innożyły.

Wzdanie / gdy wiele Dziedzicow
 czynilo iedno dziedzictwo wzdawaiac / tedy od
 kazdego z osobna placono przyszeżnikom / gdyż
 to iedno ieden raz ma być / od wszystkich społem
 za iedno wzdanie iednoż zapłacenie wedle Sta-
 rego zwyczaju / iako przed tym od tego placono /
 gdyż też taka rzecz iednym sye zapisem albo Ak-
 tem odprawi. . . . .

ZPrzedu iesli kiedy odkładano sa-
 dy na inny czas / tedy też gdy strony Attento-
 owały roku / A Sad przelożono / tedy y od tego że
 strony Attentowały roku brano od nich pienia-
 dze. A tak to wszystko inż abrogowano / iż od ta-
 kich rzeczy y im rownych nie mają nic brać tyl-
 ko iako sye napisalo o thym od czego co ma być
 brano / tedy sye to tak ma zachować.

Sadzie wielkim niemają być
 winy ktore bierano iż kto omylnie sye
 podmowil / albo Woytą pierwey niż Burgrá-
 bie mianował / abowiem tho nie nienależy ku

Vstawa Piacey

przekazce sprzeczliwości.

Syn kogo obwołania na Gwał-
 cie na Meżoboystwie / tedy też tu pyta / a wie-
 le bywało / A za każdym pytaniem nakład szedł /
 A tak ten porzadek ma być chowan / Od wez-
 wania Ławników ieden grosz: Podwoyskiemu
 co pozyna odczterech pozwow cztery grosze:
 od pierwszego skazania iesli ma być pomoc od
 Prawa tu wezwaniu Meżoboyce / od tego szel-
 agi ieden Ławnikom: od wezwania Meżoboy-
 ce Podwoyskiemu szelagow cztery . Takiesz też
 gdy powie że pozynwał albo wołał / szelagi cztery
 Od skazania ktore inż bywa po żalobie strony /
 za niestaniem drugiey strony . Tedy na koniec
 pytaia iesli ma być ten zabity pochowan / A co
 wszytko iedno dwa szelagi Ławnikom maia
 być dany / a nie wiecey. A Sedziemu za ty dwie
 Sentencye od kōzdey po groszu. Sludze albo
 Prokuratorowi co the Rzecz bedzie sprawował
 dwanaście groszy. A wywołanie albo wypo-
 wiedzenie gwałtownika / iako Łacinnicy zowa
 Proscriptio / ma być od Ławników uczyniono
 glosem / Polskiem Językiem / aby wszytcy slyszac
 rozumieli.   ):(   ):(   ):(   ):)

Gdzieby

Szcieby ieden z drugim swar-
 lino w ni slowy naszedl albo zlaial / a Sady to
 slyszal tedy nie ma byc ko zdemu przysyzejnikowi
 y Woytowowi z osobna wina za to placona: Ale
 iednesz wine polozy ten co laial tak Woytowowi
 iako Przysyzejnikom groszy piec a dwadziescia y
 szelag ieden. A stronie tey ktora zlaiano / ten co
 laial poti Sad syedzi bedzie powinien oprawic/
 a odezwać to. A iz gdy sye przed Sad podywa-
 ia o sromotne slowa gdy pozwany przy / thedy
 skazowano przysyge: A wszakze iz to zwyczaj
 tak dzierz y / gdzie sye slow laiacych dotyczy nie-
 dopuszczai przysygi / y skazowano za razem /
 aby obwiniony albo pozwany dal wine. A
 przedało sye tho iz Niewiasta z Gnienu poz-
 wala trzech albo czterech / ise mie zesromocili /
 zlaiali / a tak wszystkim poniewaz nie przysygeali
 skazowano wine dac / a tak w tym bywalo wie-
 le potwarzy y nie male branie win. A przeto w
 takich rzeczach gdy sye przytrafi miedzy Ludzmi
 oboiego Stanu / a zwlaszcza lekkih a malych
 Person / Sedzia to ma uznawac / bez wszystkich
 nakladow: A Strona obrazowana / gdy ia
 swiadcetwem przeswiadcza / ma skazac aby
 Strone obrazona thymi Slowy przeprosila.

Zal mi tego izem to z Popedliwo-
sci a z Gniewu uczynil/ albo uczy-
nila / gdyż o tobie nigdy nie tego
niewiem: y prosze cie dla Pana Bo-
ga/ aby mi cho odpuscil albo odpu-
scila.

A wine karzac za niepowscięgliwosc
Jezyka Sedzia ma wziac trzy grosze. Jesliby z
wporu za rostkazanim Sedziego przeprosic nie
chcial/ tedy maia tatiego albo taka wsadzic za
szyie w Kune: A pierwtey go niewypuscic/ aż te-
mu dosyc uczyni.

Kolo Ran krwawych/ cieszkich/
a szkodliwych/ gdzieby sye rzecz dziala/ gwałto-
wnie uczynionych/ obwolanych/ a oswiadczo-
nych / Sedzia thak sye ma zachowac w braniu
win/ iesliby sye takie Rany przydaly po wywo-
lanim Sadu wielkiego / nizby dwie Niedzieli
minely / tedy czterdziesci groszy winy maia byc
wziety. Ale iesli zeby takie Rany innego czasu
niz pod wywołaniem Sadu wielkiego przyda-
lyby sye/ tedy winy nie maia wiecey wziac iedno
piec a dwadziescia groszy i szelag ieden. Ale okolo

prostych

prostych krwawych Kan albo sinych/ niemają
tych ani w tak wielkich zachowywać/ tylko Se-
dzia ma wziąć szesć groszy/ A nie wiecey.

Prokuratorowie mają być przy-
syegli/ ktorzym ma być dawano ab Urce Stano-
we / to iest Polskim słowem od zapowiedzi rze-
czy zastaney / od wstania Roku / od przewlecze-
nia albo zawieszenia Causi na innszy czes Proku-
ratorowi ieden grosz. Ale za tbo co sprawuie
rzecz iednego dnia tedy cztery grosze każda stro-
na swemu Prokuratorowi dać ma.

A Ktozyby Prokuratorowie przy-
syadz niechcieli/ Sedzia niema im dopuscic
przy swem Sadem żadney rzeczy sprawować/
a gdzieby przeciw temu czynili/ tedy przez vrsad
za to mają być karani.

A Gdzieby ktory przyaciel powin-
ny przed Kącami/ albo Sadem Woytowstkim
od przyaciela na krotce chciał sprawować / albo
rzecz powiedziec / tacy mają być od przysyegli
wolni/ oprócz zeby theż od innych sprawować
chcieli: Ktoby theż Prokuratora z innad przy-

Wstawa p[ro]cey

wiodł / tedy go też nie maia do przysięgi ciśnieć /
oprocz żeby też od innych sprawował / tedy po-
winiem będzie tżyż brzemioná nosić / iáko mni
Prokuratorowie co tam mieszkaia á przysięgaia.

Przysięgá Prokura

torow taka być ma.

J. **A.** przysięgam Bogu / iż
Sedziemu albo sadowi tego poslu-
szem być chce wtých wszystkich rzeczách
które z Prawá bede powiniem : A iż
wiernie / pilnie / bez wszystkich prze-
wlok: nie tym obyczaiem ábnych prze-
włoki wmyslnie czynić chciał / brząd
moy Prokuratorzki czynić á sprawo-
wac. bede: W ten rzeczyn kthora przyni-
me / á kthorey mi sęe zwierza / wedle
nawyssszey mozności Rozumu mo-
iego / wedle Sumnienia iáko nale-
pien bede rozumiał á wmiál / bede

bronil / á

bronil/ a Sprawę ani Rędy they/
ktorey mi sye już zwierza drugiemu
nie powiem: Ani przystapie do dru-
giego sprawować iego rzeczy odsta-
piwszy od pierwszego / od ktorego-
bych sye podiał: Alle już przy tym
sprawować a trwać bede/ aż do doko-
nania tej rzeczy. Listow/ Zapisow/
ktore bede miał od strony swoien/ ta-
kież też rady/ rozmow w they rzeczy
ktorey mi powierzono żadnemu a ow-
żem stronie przeciwney albo Pro-
kuratorowi iego albo komu z tych co
by przeciwney stronie byli przychyl-
ni/ a przy niey stali/ ani słowem/ ani
pismem/ ani żadnym znakiem/ przes-
sye albo przes kogo innego. N dobro-
wolnie nie dam na sobie zyskac they
Causy ku szkodzie mego Wynucpa-

Ustawá p[ro]cey

lá / y wšytko chce czynić wiernie á
cále / co ná dobrego Prokuratora á
Gbronce rzeczy należy / á nie o[st]a-
czy tego y przeciwnego temu t[ak] nie
uczynie / z Łaski / z Miłosci / z Mięna-
wisci / za Dary / ani za žádná iná
rzecz. Tak mi Pan Bóg pomóż.

S Woytowſkich Sadow gdy ſye
wšytki rzeczy nie potrzebne máia inż ná ſtrone
odlożyć / á w náklady Ludzie nie máia być przy-
wodzeni : tedy wšytki ſprawy y Woytowego
Sadu / á zwałſzcza ktoreby niebyły wietſze dzie-
ſyaci Grzywnien / owszem wiec miedzy y bogimi
Ludzi nátychmiaſt Woyt bez odwołki á bez
wſzelákich win / ma rozeznáć á koniec uczynić /
táť iáko ſye theż to przed Ráda á Burmiſtrzem
záchowywa / á od pozwu nie ma nic być wiecey.
wziéto iedno ſzelag ieden : od ſkazania też ſzelag :
á od czcienia co z kšyag wynidzie od tego nic nie
plácić. (•) (•) (•) (•)

S Winut álbo Zapiſow / kto-
re biorá

re biorą w sprawách / tak przed wrzodem Woytowstkim / iako też przed przysięznią / ktore ida z tysiag wrzodu Woytowstkiego / gdzie napisza na pulkarty / to jest iedne strone pularkusza Papi-ru / iey przyloza pieczęć tedy dwa grosza dać : Jesli niemasz Pieczęci tedy grosz . A od iedney karty całej napisaney gdy s Pieczęcia trzy grosze / a bez Pieczęci dwa grosza . A tak okolo wszytkich rzeczy pisania ma sye tak zachować .

W Sny z Wrzodu Woytowstkiego pieczętnia iaki Silep / albo Komore iaka / iako sye to przydawa między Ludzmi z potrzeby a z zwy-czaiu w takich rzeczach zachowalego / tedy od tego ma być placono trzy grosze a nie wiecey . A dyby Skrzynie albo Szafy iaka pieczęto- wano / tedy iedno ieden grosz .

A Gdzieby sye Strony zgodzily / iżby zaśyie Urząd otwarzał / tedy grosz ieden : ale gdzieby rzeczy nie było wiecey w tamtym zam- knieniu niżli ktoreby stały za dziesyec Grzywien / tedy iedno ieden Szelag .

W Sny kogo czynią mocnym ku
C iaciem

Ustawa p[ro]cey

iątkiem sprawam przed samem Woytem / tedy w tych rzeczach ktoreby on sprawował / od Zapisu / od zdania wniesaniu / co pierwey od tego grosz dawano / aby była różnica między Sady Baito- nemi / a między Woytowstwiemi / they iedno Szelag ma być dawano.

WWiazanie gdy komu dawano w iątki ogrod / a przytym byly nieiątkie domki / albo chałupki / do onego ogroda przysluszaiace / tedy od wszystkich takich rzeczy z osobną brano. A tak gdyby w iątki ogrod / a byly też przytym iątkie domki / Wwiazanie dawano / ktemu ogrodowi przysluszaiace / tedy od tego wszystkiego społem / a nie od kōzdey rzeczy osobno dąć / iako dawony zwyczaj iest / co od Wwiazania należy albo dawania.   *   *   *   *   *

Snyby też wiele Sziedziow było Bráciey albo innych przyaciol / coby za iedny osoby mieli być rozumiani / tedy Woyt od wszystkich ma wziąć społem / a nie od kãzdego osobno / co od takiego Wwiazania dawania.

A Gdzieby taka possessya dawana

no roznyim Personam / żeby iedni mieli Práwo
 przyrodzone / dundzy nabyte / w takich rzeczach
 od káidego z osobná Woyth ma wziąć wedle
 zwykání co od tego przysłuże.

Konie gdzieby też były brzed-
 nie wziete / á do Urzedu przywiedzione / wielka
 też wtrata okolo tego ludziem bywała iesli wie-
 le komi było / á dlugo ie chowano / ábowiem ná
 każdy dzien á noc od chowánia brano po groszu:
 A tak nie ma być brano ieno szelag ieden . A od
 karmienia każdy dzien y noc iedno ieden grosz
 ma być brano: á ktoby zá rázem chciał reczyć / te-
 dy ma mu być ná Rekoiemstwo danó: á od O-
 bory nie bedzie nic dáć.

Wdy Nakłady szacunia kthore z
 Práva skáznia zá rzecz zyskana / tedy miedzy
 nakłady to ma być poczytano co stroná Sado-
 wi da / Prokuratorowi ná dzien ma dáć / y co zá
 Minuty ma być дано wedle Ustawy iako ná
 gorze napisano.

Wdwonyscy też gdy pozzywáli iz
 iedná stroná pozwála / o też też rzecz dru-

Ustawy placey v Sadow w Prawie

ga strona pozwala: A tak czyy pierwszy Pzew
byl / bywala okolo tego roznic a przu / a Pod
woyski od obudwu bral. A tak rznarwszy czyy
pierwszy Pzew w takich rzeczach / nie ma brać
iedno od iedney strony.

Tę też byl wielki blad y ludziem
barzo szkodliwy a nie sprawiedliwy / y niema
być chowan / a owsem zakazan / iż ieden ktory
miał z druga Strona czynić a byl moźniesz
szy / Prokuratorzy albo też Podwoyskie
miał a zakupil: a iż ich dudyz mieć
ku swey potrzebie niemogli /
co niema być / y ma to
być zakazano a
bronio
no.

Dokoniczenie.

